

HARDANGERVIDDA VILLREINOMRÅDE

Fare for at 1/5 av reinens bruksområde går tapt

Hardangervidda villreinområde består av 8.000 km². 20 prosent av dette arealet er i umiddelbar fare for å tapes som bruksområde

for villrein. Dette vil medføre en nedgang i bæreevnen for maksimal langsiktig avkastning av kjøtt fra 12.000 til 9.500 vinterdyr.

DE MEST KRITISKE arealene for reinen er vinterbeiter på østvidda, egnede kalvingsområder på vestvidda og sommerbeiter nær kalvingsområdene, med tilgang til groe nær smeltende snøfonner hele sommeren.

Beiterotasjon

Fordi villreinens nomadiske tilpasning til naturgrunnlaget er en pulserende arealbruk, kan spesielt deler av vinterbeitene være ubrukt i lange perioder. Dette er det normale livsmønster hos nomadiske dyrearter i en rotasjonsmessig utnyttelse av et skrint næringsgrunnlag. Beiterotasjonen må sees i et tidsperspektiv på minst 20-30 år.

Overbelastning

Argumentet for at man skal øke villreinstammen for å få den til å utnytte «hvilende» vinterbeiter, slik at jaktmuligheten i utkanstrøkene økes, vil medføre en overbelastning av de sentrale bruksområdene som nedsetter regenereringen av allerede slitte vinterbeiter, og dermed hele stammens kondisjon og næringsgrunnlag på lengre sikt.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 245

Terje Skogland:

«Villreinens bruk av Hardangervidda».



Foto: TERJE SKOGLAND

Område tapes på østvidda

På østvidda, i kommunene Nore-Uvdal, Rollag og Hol, er et område på 133 km² øst for veien over Dagalifjell i ferd med å tapes. Helårsvei over Imingfjell vil sannsynligvis medføre et tilsvarende tap av de viktigste beiteområdene ut mot Lufsjå, som utgjør 238 km².

Skiløyper forstyrrer

Skiløyper beslaglegger også store arealer når de ligger i snaufjellet, fordi hver kilometer løype gir en forstyrrelseseffekt på 1 km². I områder med hyttebyer bør

skiløypene legges under tregrensen i størst mulig grad. Maksimalt kan de kommunalt oppgitte skiløypelengdene beslaglegge 450 km² areal i kommunene Hol, Nore-Uvdal og Rollag hvis alle ligger i snaufjellet.

Presset Blefjell-stamme

På Blefjell har en liten villreinstamme etablert seg. Blefjell er også i fare for å bli avstengt fra Hardangervidda av vei- og hyttebygging mellom Ble og Lufsjå. Stammen er også presset av stor ferdsel i vintersesongen.

Forts. neste side

Fare for...

Forts. fra side 1

Nedsatt bruk mellom Haugastøl og Garen

Området nordvest for riksvei 7 mellom Haugastøl og Garen utgjør rundt 10 prosent av Hardangervidda. Det har så nedsatt bruk av rein at det allerede forvaltes separat fra resten av vidda. Det er også i fare for å tapes som villreintereng på grunn av veien som i perioder er en semibarriere for reinen.

Bergensbanen og hyttebyer

Området nord for Bergensbanen fra Geilo til Finse er i fare for å bli tapt som villreintereng. Det er sterkt belastet med fritidsaktiviteter og riksveien. Bergensbanen og hyttebyer er en effektiv barriere for passasje mellom Hallingskarvet og Hardangervidda langs eldgamle trekkveier, for eksempel ved Ustevann.

Området øst for helårsveien mellom Rjukan og Rauland (Brattefjell-Vindeggen) er også mistet som en del av Hardangervidda. Veien og utstrakt hyttebygging har virket som en barriere for trekk etter 1970, mens stammen på østsiden økte til 1.000 dyr i 1980 på et 330 km² stort område. Villreinen der er etterkommere etter Hardangervidda-rein fra 1960-årene og området forvaltes nå som separat villreinområde. Området er sterkt belastet med skiløyper og ferdsel i vinterhalvåret.

Restriksjoner som bør innføres

Det bør innføres restriksjoner på camping langs Tinnhølen-veien, og bruk av «4-hjulstraseen» fra Solheimstul til Vegardhovd, inn på de sentrale deler av Hardangervidda, bør underlegges restriksjoner i jakt og fiskesesongen for å hindre at traseen skaper en barriere for villreintrekk som nedsetter arealbruken av de nordlige og sentrale deler av vidda.

I mai måned bør det være restriksjoner på bruk av selvbetjeningshytter i kalvingsområdene på vestvidda rundt Hårteigen, dvs. Stavali, Dalamot, Hadlaskard, Torehytta, Litlos og Tyssevassbu.

Villrein frykter mennesker mest

For villrein som jaktes på, er mennesket en like stor fiende som ulv, jerv og bjørn, som de har en utpreget fryktreaksjon på. Den største fryktreaksjonen har reinen på mennesker.

HARD JAKT med for eksempel duksjonsavskyting, som ble gjennomført i to perioder på Hardangervidda, i Snøhetta i slutten av 1960-årene og først i 1980-årene, og i Rondane i slutten av 1960-årene, har ført til at reinen i disse områdene har en større fluktreaksjon enn i stammer som ikke har erfart slik hard jakt.

Skyr området

Reinens reaksjon på mennesker i områder med ordinær jakt er den samme enten mennesket er fjellvandrer eller jeger. Fjellvandring eller turgåing medfører derfor fluktreaksjoner hos villreinen. Den reagerer på lukt og syn av mennesker. Fluktavstanden avhenger av stimuli; i åpne landskap vil reinen som regel oppdage folk før den selv oppdages, og den vil da trekke unna. I dalfører og annet kupert terreng med liten rettemulighet vil forstyrrelser vanligvis føre

til at reinen skyr området. Hvis folk beveger seg langs faste ruter eller skiløyper, vil reinen bedre kunne forutse forstyrrelser og beite så langt unna løypene at den ikke oppdages eller får lukt/synstimuli fra folk.

Hvis folk kommer fra mange retninger, og tett innpå reinen, vil gjentakelser føre til at reinen skyr hele området hvor mennesker opptrer. Reinens reaksjon øker med forstyrrelsesgraden, og i jakttiden øker reaksjonen utover i jakten.

Simler med nyfødte mest sky

Simler med nyfødte kalver er mest sky og har lengst fluktavstand, mens bukker i brunsten har minst reaksjon på mennesker. Ferdsel i kalvingsområdet er derfor spesielt sårbart, fordi det også kan føre til at simler oppgir sine nyfødte, og fordi simlene er så spredt at farene for at mange simler forstyrres langs en ferdselsrute er stor.

Det er spesielt viktig at ferdsel innen kalvingsområdet i mai begrenses. Alle selvbetjente turisthytter innen kalvingsområdet bør være stengt under kalvingen.

Beiteressursene

På Hardangervidda er mengden av grønn vegetasjon om sommeren dobbelt så høy vest for vannskillet som på østsiden.

TILSVARENDE utgjør lavmattenes utbredelse på de østlige tangene mellom Uvdal og Tinn, og mellom Uvdal og Dagali, og områdene i Hol oppunder Hallingskarvet lengst øst, mellom 18 og 45 prosent av vegetasjonsdekket. Denne andelen synker til under 15 prosent vest for Mårvatn, og til under 10 prosent i de vestligste høyfjellspartiene mot Hardangerfjorden. I det høytliggende kalvingsområdet utgjør lavrike greplyng- og rabbesivheier bare 4 prosent av arealet.

Viktigste vinterbeiterssurser

Kommunene Hol, Nore-Uvdal, Tinn og Vinje har de viktigste vinterbeitersressene for villreinstammen på Hardangervidda. Lavmatter i greplyngheier, som

utgjør det viktigste vinterbeitet, utgjør til sammen 14 prosent av vegetasjonsdekket på hele Hardangervidda. Lavmattene med gulskinn og kvitkrull dekker vanligvis 70 prosent av arealet på rabbene i greplyngheier.

Lav utgjør hovedmatkilden til villreinen om vinteren, i ca. 7 1/2 måned, mens dvergbjørk er det viktigste vårbeitet etter bladsetting i juni, og vier, musøre, urter og tynt gras suksessivt utgjør hovedtyngden av sommerbeitet. Reinen følger snøavsmeltingen gjennom sommersesongen, slik at den hele tiden oppholder seg der flest nye spirer dukker fram av smeltende snøfonner.

Vern om Østviddas ressurser!

Av Hardangerviddas 8.000 km² utgjør greplyngheier ca. 780 km².

Dette er en åpenbar flaskehals, og det er av kritisk betydning at man er i stand til å verne om de gjenværende vinterbeitersressene på Østvidda.